

Gülnisə MUSTAFAYEVA i.ü.f.d.dos.
Qərbi Kaspi Universiteti

Mehri İlqar EMINOVA
Qərbi Kaspi Universiteti magistrantı
E- mail: mehrieminova@gmail.com

DÖVLƏTİN İNNOVASIYA İNKİŞAFINA DƏSTƏK MEXANİZMLƏRİ

Xülasə

Müasir dövrdə iqtisadi inkişafın və rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında innovasiyaların rolu müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. İnnovasiya fəaliyyətlərinin təşviqi, həmçinin dövlətin bu sahədə dəstək mexanizmlərinin formalaşdırılması, elmi tədqiqatların tətbiqi və texnologiyaların inkişafı baxımından yeni perspektivlər yaradır. Bu kontekstdə, dövlət tərəfindən təqdim edilən maliyyə subsidiyaları, vergi güzəştləri, elmi mərkəzlərin və texnoparkların yaradılması kimi mexanizmlər innovasiya inkişafının təməl sütunlarını təşkil edir.

Bu məqalədə innovasiya fəaliyyətlərinə dəstək üçün istifadə olunan əsas dövlət mexanizmləri, onların tətbiq formaları və effektivlik dərəcələri geniş şəkildə təhlil ediləcək. İlk olaraq, innovasiya fəaliyyətinin iqtisadiyyatdakı rolu və dövlət müdaxiləsinin əsaslandırılması müzakirə olunacaq. Ardınca isə, fərqli ölkələrin uğurlu təcrübələri müqayisəli şəkildə analiz ediləcək və Azərbaycanın innovasiya inkişafında dövlət siyasətinin gələcək istiqamətləri araşdırılacaq.

Açar sözlər: *dövlət dəstəyi, innovasiya siyasəti, texnoparklar, iqtisadi inkişaf, beynəlxalq təcrübə, vergi güzəştləri, maliyyə mexanizmləri.*

UOT: 332.14:336.02

JEL: F30; F65

DOI: <https://doi.org/10.54414/OSGP5279>

Giriş

İnnovasiya müasir iqtisadiyyatların dinamika-sında aparıcı rol oynayan amillərdən biridir. Qloballaşma və rəqəmsallaşmanın sürətləndiyi XXI əsrdə, dövlətlərin iqtisadi inkişafını təmin etmək, rəqabət qabiliyyətini artırmaq və yeni texnologiyaların tətbiqini sürətləndirmək üçün innovasiya fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. İnnovasiyalar yalnız məhsul və xidmətlərin keyfiyyətini artırmaqla kifayətlənmir, həm də yeni bazar imkanları yaradır və əmək məhsuldarlığını artırır [1].

Bu prosesdə dövlətin rolu həlledici xarakter daşıyır. Dövlət, qanunvericilik bazası yaratmaq, maliyyə dəstəyi göstərmək, elmi tədqiqatların inkişafını təşviq etmək və sahibkarlıq fəaliyyətini asanlaşdırmaqla innovasiya mühitinin formalaşdırılmasında əsas iştirakçı kimi çıxış edir. Müxtəlif mexanizmlər, o cümlədən texnoparkların qurulması, startapların maliyyələşdirilməsi və vergi

güzəştlərinin tətbiqi kimi vasitələr, innovasiya fəaliyyətlərinin stimullaşdırılmasına xidmət edir.

Bu məqalə, dövlətin innovasiya inkişafına dəstək məqsədilə həyata keçirdiyi mexanizmlərin əsas aspektlərini araşdırmağa və bu mexanizmlərin iqtisadi və sosial təsirlərini təhlil etməyə həsr olunmuşdur. Dövlətin bu sahədəki təşəbbüsləri və beynəlxalq təcrübələr müqayisəli şəkildə nəzərdən keçirilərək, Azərbaycanın innovasiya inkişafı üçün potensial tövsiyələr irəli sürüləcək.

Dövlət tərəfindən innovasiya fəaliyyətlərinə dəstək mexanizmləri

İnnovasiya fəaliyyətləri müasir iqtisadiyyatlarda rəqabətqabiliyyətli üstünlüklərin əldə edilməsi, məhsuldarlığın artırılması və sosial-iqtisadi inkişafa nail olunması üçün əhəmiyyətli mexanizmlərdən biri kimi qəbul edilməkdədir. İnnovasiya anlayışı, geniş mənada, mövcud bi-

liklərin yeni məhsul, xidmət və ya proseslərə çevrilməsi prosesini ifadə edir. Bu fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi isə mürəkkəb infrastrukturun mövcudluğunu və çoxsaylı maraqlı tərəflərin koordinasiyasını tələb edir. Belə bir şəraitdə dövlət, həm tənzimləyici, həm də təşviqedicisi rolu ilə innovasiyaların inkişafı üçün əsas şərtləri təmin edən ən vacib aktor kimi çıxış edir [2].

İlk növbədə, dövlətin innovasiya sahəsindəki dəstək mexanizmləri qanunvericilik və normativ çərçivənin formalaşdırılması ilə başlayır. Buraya intellektual mülkiyyət hüquqlarının qorunması, patent sisteminin optimallaşdırılması, həmçinin innovasiya fəaliyyətlərini təşviq edən qanunların hazırlanması daxildir. Məsələn, texnoloji yeniliklərin qorunması üçün yaradılmış hüquqi mexanizmlər, biliklərin kommersiyalaşdırılması prosesində iştirak edən aktorların hüquqlarını müdafiə edərək innovasiya mühitinin sabitliyini təmin edir.

Bundan əlavə, dövlətin iqtisadi alətlərdən istifadə edərək həyata keçirdiyi maliyyə dəstəyi tədbirləri xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu alətlər arasında vergi güzəştləri, subsidiyalar və güzəştli kreditlər innovativ layihələrin maliyyələşdirilməsini təmin edən əsas vasitələr kimi çıxış edir. Məsələn, startap şirkətlərinin ilkin mərhələdə maliyyə problemlərinin həlli üçün təqdim edilən dövlət subsidiyaları, yeni texnologiyaların bazara daxil olmasını sürətləndirir və sahibkarların risklərini azaldır [3].

Üçüncü əsas mexanizm kimi, dövlət tərəfindən yaradılan innovasiya infrastrukturunu qeyd edilməlidir. Bu infrastruktur texnoparklar, elmi-tədqiqat mərkəzləri və biznes inkubatorlarından ibarət olmaqla, innovasiya fəaliyyətlərinin effektivliyini artırmağa yönəlmişdir. Texnoparklar, əsasən, tədqiqat nəticələrinin kommersiyalaşdırılması, biliklərin transferi və startapların inkişafına dəstək göstərən xüsusi innovasiya zonaları kimi fəaliyyət göstərir.

İnsan kapitalının inkişafı isə innovasiya fəaliyyətlərinin əsasını təşkil edir. Dövlət, yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanması üçün təhsil sistemində islahatlar aparır, elm və texnologiya sahəsində ixtisaslaşmanı təşviq edir. Məsələn, elm və texnologiya sahələrində ixtisaslaşan universitetlərin yaradılması, gənc tədqiqatçıların innovasiya proseslərinə cəlb edilməsində mühüm rol oynayır.

Bütün bu tədbirlərlə yanaşı, dövlət beynəlxalq əməkdaşlıqların inkişafına da xüsusi diqqət yetirir. Beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və qabaqcıl texnologiyaların transferi proseslərinin sürətləndirilməsi innovasiya mühitinin inkişafına müsbət təsir göstərir. Dövlətlər arasında elmi və texnoloji əməkdaşlıq müqavilələri, beynəlxalq innovasiya fondlarının birgə layihələrə cəlb edilməsi bu sahədə əsas vasitələrdir.

Beynəlxalq təcrübələr və uğurlu innovasiya tətbiqləri

Innovasiya fəaliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi və tətbiqi sahəsində müxtəlif ölkələrin təcrübələri, qlobal iqtisadiyyatların dinamik inkişafı, rəqabət qabiliyyətinin artırılması və texnoloji tərəqqiyə nail olunması məqsədi ilə strateji əhəmiyyət kəsb edən nümunələr kimi diqqətəlayiqdir. Bu təcrübələr, dövlətlərin innovasiya siyasətinin formalaşdırılması və onun effektiv icrası üçün nəzəri və praktik əsaslar təmin edir, eyni zamanda, elmi-tədqiqat fəaliyyətlərinin iqtisadi və sosial sahələrdə tətbiq olunmasına dair konkret mexanizmləri təklif edir.

Müasir dövrün ən diqqətəlayiq nümunələrindən biri kimi ABŞ-ın Silikon Vadisi, yüksək texnologiyalar və startap ekosisteminin inkişafında dünya səviyyəsində lider mövqeyini qoruyur. Bu region, özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə seçilir: burada universitetlər, elmi-tədqiqat mərkəzləri və texnoloji şirkətlər arasında sinerji yaradan sıx əməkdaşlıq mühiti formalaşdırılmışdır. Silikon Vadisinin uğuru, dövlət tərəfindən təmin edilən dəstək mexanizmləri, texnoloji innovasiyalara yönəlik investisiyalar və xüsusi qanunvericilik bazasının mövcudluğu ilə izah olunur. Bu yanaşma, elmi tədqiqatların kommersiyalaşdırılmasını sürətləndirərək iqtisadi səmərəliliyin artırılmasına töhfə vermişdir.

Almaniyanın Fraunhofer Cəmiyyəti tətbiqi tədqiqatlar sahəsində nüfuzlu model olaraq beynəlxalq arenada tanınır. Bu təşkilat, əsasən, elmi tədqiqatların sənaye sektoru ilə əlaqələndirilməsinə yönəlmişdir və bu məqsədlə xüsusi innovasiya layihələri həyata keçirir. Fraunhofer modeli, tədqiqat nəticələrinin praktik tətbiqini təmin etməklə yanaşı, sənaye müəssisələrinə texnologiya transferi prosesini sürətləndirməyə imkan yaradır. Belə bir yanaşma, milli innovasiya sisteminin effektivliyinin artırılmasında mühüm rol oynayır [4].

Yaponiya isə Kaizen metodologiyası vasitəsilə innovasiyanın davamlı təkmilləşdirilməsinə dair nümunəvi təcrübə təqdim edir. Bu metodologiya, təşkilatlarda məhsuldarlığın artırılması və resurslardan optimal istifadə edilməsi üçün davamlı inkişaf prinsiplərinə əsaslanır. Kaizen yanaşması, həm müəssisələrdə struktur dəyişikliklərinin həyata keçirilməsini, həm də iş proseslərinin innovativ həllərlə təkmilləşdirilməsini təmin edir.

Cənubi Koreyada texnoparklar və innovasiya mərkəzlərinin inkişafı, texnologiya əsaslı startapların dəstəklənməsi məqsədi ilə dövlət və özəl sektorun birgə fəaliyyətinə yönəlmişdir. Bu parklar, tədqiqat və inkişaf fəaliyyətlərinin təşviqi, innovasiya layihələrinin maliyyələşdirilməsi və biliklərin kommersiyalaşdırılması proseslərini təşkil edir. Beləliklə, Cənubi Koreya modeli, milli iqtisadiyyatın texnoloji bazasını gücləndirmək üçün innovasiya fəaliyyətlərinə fokuslanan siyasətlərin effektivliyini nümayiş etdirir.

İsrailin startap ekosistemi də beynəlxalq səviyyədə uğurlu innovasiya modellərindən biri hesab olunur. Dövlətin innovasiya siyasəti, əsasən, tədqiqat və inkişaf sahələrinə geniş investisiyaların yatırılmasına, beynəlxalq əməkdaşlıq və qabaqcıl texnologiyaların transferinə yönəlmişdir. Bu model, İsraildə yüksək texnologiyalar sahəsinin inkişafını sürətləndirərək, ölkənin qlobal innovasiya reytinglərində ön sıralarda yer almasını təmin etmişdir.

Dövlətin innovasiya siyasətinin tətbiqi və bu sahədəki uğurların artırılması üçün beynəlxalq təcrübələrdən əldə olunan dərslərin və məsləhətlərin tətbiqi vacibdir. Bu cür təcrübələrin təhlili, həmçinin, dövlətlərə innovasiya sahəsindəki siyasətlərin düzgün formalaşdırılması, mövcud resurslardan optimal istifadə edilməsi və innovasiya ekosistemlərinin gücləndirilməsi baxımından istiqamətlər təklif edir. İnnovasiya fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi, yalnız texnoloji inkişafı məhdudlaşmamalıdır; həm də humanitar və sosial sahələrdəki yeniliklərin təşviqi ilə əlaqədar müvafiq mexanizmlər yaradılmalıdır [5].

Azərbaycanda innovasiya inkişafı üçün dövlət siyasətinin perspektivləri

Azərbaycanda innovasiya fəaliyyətlərinin inkişafı, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi və qeyri-neft sektorunun gücləndirilməsi baxımından dövlət siyasətinin mühüm istiqamətlərindən birini təşkil

edir. İnnovasiya, yalnız texnoloji inkişafı məhdudlaşmamalıdır; əksinə, iqtisadi, sosial və mədəni sahələrdə də yeniliklərin tətbiqi məqsədini güdür. Bu prosesin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi və dəstəklənməsi üçün müəyyən mexanizmlərin tətbiqi və konkret addımların atılması vacibdir [6].

İnnovasiya siyasətinin perspektivləri dövlətin müvafiq sahələrdə aktiv müdaxiləsi ilə əlaqəlidir. İlk növbədə, bu sahə üzrə dövlətin yönləndirici siyasətləri innovativ texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsinə, elmi-tədqiqat fəaliyyətlərinin inkişafına və startapların təşviqinə yönəlməlidir. Azərbaycanın iqtisadi inkişafını daha da sürətləndirmək və qlobal bazarlarda rəqabət qabiliyyətini artırmaq məqsədilə, dövlətin innovasiya siyasətinin əhatə etdiyi sahələr geniş olmalı, həm dövlət idarəetməsi, həm də özəl sektorla əməkdaşlıq və təşviqat tədbirləri arasında qarşılıqlı əlaqə qurulmalıdır.

Ənənəvi yanaşmaların yerini götürərək innovativ həllərin tətbiq olunması, Azərbaycanda dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biridir [7]. Bu məqsədlə, dövlətin elmi tədqiqat institutları, universitetlər və sənaye qurumları ilə sıx əməkdaşlığı təmin etməsi vacibdir. Elmi-texniki tərəqqinin sürətlənməsi, bu sahədə mövcud olan infrastrukturun təkmilləşdirilməsi və texnologiya transferinin sürətləndirilməsi üzrə müvafiq tədbirlər görülməlidir. Həmçinin, startapların inkişafı üçün daha əlverişli mühitin yaradılması, dövlət tərəfindən verilən maliyyə dəstəyi və vergi güzəştləri kimi stimulların artırılması, xüsusilə kiçik və orta müəssisələrin innovasiya fəaliyyətlərinə cəlb edilməsini stimullaşdıracaqdır.

Dövlətin innovasiya sahəsindəki siyasətinin effektivliyi, həmçinin, elmi-tədqiqat mərkəzləri ilə sənaye sektorunun əlaqələndirilməsi və texnologiyaların sənayeləşməsi ilə bağlıdır. Bu baxımdan, beynəlxalq təcrübələrdən faydalanmaq və innovasiya ekosistemlərinin inkişafını təmin edəcək layihələrin həyata keçirilməsi vacibdir. Məsələn, inkişaf etmiş ölkələrdə texnologiya parkları və inkubasiya mərkəzlərinin yaradılması, startapların inkişafı üçün bir əsas formalaşdırılmışdır. Azərbaycan da bu istiqamətdə addımlar atmalı və öz innovasiya ekosistemini gücləndirmək üçün uyğun tədbirlər görməlidir.

Azərbaycanda innovasiya inkişafı üçün dövlət siyasətinin perspektivləri geniş bir sahəni əhatə

etməli, həm iqtisadiyyatın müasir tələblərinə cavab verən texnoloji inkişafı təmin etməli, həm də sosial sahələrdəki yenilikləri dəstəkləməlidir. Bu siyasət, yalnız innovasiya fəaliyyətlərini deyil, eyni zamanda ölkənin qlobal bazarlarda daha yüksək mövqelər tutması və iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafı üçün əhəmiyyətli bir təkan olacaqdır.

Nəticə

Müasir dövrdə innovasiyalar iqtisadiyyatın inkişafı və rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında mühüm rol oynayır. Dövlətlər bu sahədə müxtəlif dəstək mexanizmləri tətbiq edərək, yeni texnologiyaların inkişafını və tətbiqini sürətləndirirlər. Bu mexanizmlər arasında vergi güzəştləri, maliyyə subsidiyaları, texnoparkların yaradılması və elmi tədqiqat mərkəzləri xüsusi yer tutur. Dövlət, həmçinin, innovasiya mühitinin təşviqində təhsil sistemini inkişaf etdirərək, yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin yetişməsinə dəstəkləyir.

Beynəlxalq təcrübələr, məsələn, ABŞ-ın Siliqon Vadisi, Almaniyanın Fraunhofer Cəmiyyəti, Yaponiyanın Kaizen metodologiyası və Cənubi Koreyanın texnoparkları, innovasiyaların təşviqində effektiv dövlət siyasətlərinin tətbiqinin uğurlu nümunələrini təqdim edir. Bu ölkələrdə dövlətin elmi və texnoloji fəaliyyətləri dəstəkləməsi, texnologiya transferini sürətləndirməsi və startaplara dəstək verməsi, iqtisadi inkişafı sürətləndirib.

Azərbaycanda da dövlətin innovasiya siyasəti, qeyri-neft sektorunun inkişafını və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsini hədəfləyir. Dövlətin elmi-tədqiqat və startaplara dəstək verməsi, texnologiya transferini təşviq etməsi və müasir təhsil sisteminin inkişafı bu siyasətin əsasını təşkil edir.

Dövlətin innovasiya siyasətinin effektiv olması üçün genişmiqyaslı və qarşılıqlı əməkdaşlıq mühiti qurulmalıdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Naibov R.H. (2018), "İnnovasiya prosesinin idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi yolları", Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Bakı, 81 səh.
2. Əsgərzadə L.M.(2018), "Dövlət idarəçiliyində innovasiya prosesinin təkmilləşdirilməsi xüsusiyyətləri", Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Bakı, 94 səh.
3. Bulturbayevich M. B. (2021). "Improving the mechanisms of strategic management of innovation processes in enterprises". In Archive of Conferences, Vol. 15, №1, p.130-136.
4. Verbitska L., Zhuk O., Ievsieieva O., Kuchmiiiova T., & Saienko V. (2023). "The role of e-commerce in stimulating innovative business development in the conditions of European integration". Financial and credit activity-problems of theory and practice, №3(50), p.330-340.
5. Borysova T., Monastyrskiy G., Borysiak O., & Protsyshyn Y. (2021). "Priorities of marketing, competitiveness, and innovative development of transport service providers under sustainable urban development". Marketing and Management of Innovations, №3, p.78-89
6. Mahmudova L.F. (2017), "Dövlətin innovasiya-investisiya siyasəti", SDU-nun Redaksiya və nəşr işləri şöbəsi, Sumqayıt, 272 səh.
7. Bəşirov F.H. (2020), "İnnovasiya imkanlarından istifadə real sektorun və tikinti materialları sənayəsinin inkişafının əsas elementi kimi", Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, №2,səh.120-121.

E-mail: mehrieminova@gmail.com

РАЗВИТИЕ И ПРЕИМУЩЕСТВА УМНОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме

В современную эпоху роль инноваций в экономическом развитии и повышении конкурентоспособности имеет исключительное значение. Содействие инновационной деятельности, а также формирование механизмов государственной поддержки в этой области создают новые перспективы для применения научных исследований и развития технологий. В этом контексте такие механизмы, как финансовые субсидии, налоговые льготы и создание научных центров и технопарков, составляют основополагающие столпы инновационного развития.

В данной статье будут широко рассмотрены основные государственные механизмы поддержки инновационной деятельности, формы их реализации и эффективность. Сначала будет обсуждаться роль инновационной деятельности в экономике и обоснование государственного вмешательства. Затем будут сравнительно анализироваться успешные практики различных стран, а также исследоваться будущие направления государственной политики в области инновационного развития Азербайджана.

Ключевые слова: *государственная поддержка, инновационная политика, технопарки, экономическое развитие, международный опыт, налоговые льготы, финансовые механизмы.*

Gulnisa MUSTAFAEVA PhD

West Caspian University
Candidate of Economics, Associate

Mehri İlqar EMINOVA

West Caspian University
E-mail: mehrieminova@gmail.com

GOVERNMENT SUPPORT MECHANISMS FOR INNOVATION DEVELOPMENT

Summary

In the modern era, the role of innovation in economic development and enhancing competitiveness is of exceptional importance. The promotion of innovation activities, as well as the establishment of government support mechanisms in this field, creates new perspectives in the application of scientific research and the development of technologies. In this context, mechanisms such as financial subsidies, tax incentives, and the creation of scientific centers and technoparks form the fundamental pillars of innovation development.

This paper will analyze the main government mechanisms used to support innovation activities, their forms of implementation, and effectiveness. Initially, the role of innovation activities in the economy and the justification of government intervention will be discussed. Subsequently, the successful experiences of different countries will be analyzed comparatively, and the future directions of government policy in Azerbaijan's innovation development will be explored.

Keywords: *government support, innovation policy, technoparks, economic development, international experience, tax incentives, financial mechanisms.*